

Uluslararası İlişkiler'de Feminist Dış Politika Söylemi: İsveç ve Almanya Analizi

Feminist Foreign Policy Discourse in International Relations: An Analysis of Sweden and Germany

İrem Nur Keser

Sakarya, Türkiye, i.keser00@gmail.com

Geliş Tarihi/Received: 15.07.2024
Kabul Tarihi/Accepted: 28.09.2024
Yayınlanma Tarihi/ Available Online:
30.09.2024

Öz: Feminizm, kadınların buldukları toplumda hukuki, sosyal, ekonomik, siyasal çerçevede erkekler ile eşit konumda bulunması gerektiğini savunan düşünce akımıdır. 19. yüzyılda Aydınlanma döneminin etkisiyle birlikte kadınların sosyal, siyasal, hukuki alanlarda yaşadıkları haksızlık, eşitsizlik ve toplumdaki varsayılan cinsiyet rollerini yıkmak amacıyla gerçekleştirdikleri mücadeleler feminist akımın öncüsü olmuştur. Multidisipliner bir alan olan Uluslararası ilişkiler disiplinine ise feminist akım 20. yüzyılın sonlarına doğru dahil olmuştur. Feminist dış politika, toplumun her noktasında arka planda tutulmaya çalışılan kadınların söylemlerini ve bakış açılarını dikkate alarak alternatif yöntemler ve yaklaşımlar yürütmektedir. Feminist hükümetlerin ivme kazandığı İsveç, İzlanda ve Kanada'nın ardından Almanya'da feminist politika uygulamalarından bahsetmiştir. Bu çalışmada Feminist teorinin Uluslararası İlişkiler disiplinine dahil oluşu ve feminist politikayı etkileyen noktaların üzerinde durularak feminist dış politika açıklanacaktır. Ayrıca feminist dış politika, İsveç ve Almanya örnekleri üzerinden anlatılarak örnek ülkelerin feminist dış politika uygulamalarının feminist teori üzerinden eleştirisi ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler: Feminizm, Uluslararası İlişkiler, Feminist Dış Politika, İsveç, Almanya

Abstract: Feminism is a movement of thought that advocates that women should be in an equal position with men within the legal, social, economic and political framework in the society. In the 19th century, with the influence of the Enlightenment period, women's injustice and inequality in social, political and legal fields and their struggles to overthrow the assumed gender roles in society have been the pioneers of the feminist movement. The feminist movement was included in the multidisciplinary field of International Relations towards the end of the 20th century. Feminist foreign policy takes into account the discourses and perspectives of women, who are often relegated to the background in all aspects of society and adopts alternative methods and approaches. After Sweden, Iceland and Canada, where feminist governments gained momentum, feminist policy practices have been mentioned in Germany. In this study, feminist foreign policy will be explained by emphasizing the inclusion of feminist theory in the discipline of International Relations and the points affecting feminist politics. In addition to this, feminist foreign policy will be explained through the case studies of Sweden and Germany and the criticism of the feminist foreign policy practices of these countries through feminist theory will be discussed.

Keywords: Feminism, International Relations, Feminist Foreign Policy, Germany, Sweden

Extended Abstract

Feminism is a concept explored across various fields of social sciences, advocating for gender equality in social, legal, economic, and political domains. Emerging in the 19th century under the Enlightenment's influence, feminism sought to address and rectify the injustices and inequalities faced by women. By the late 20th century, the feminist movement began to influence the discipline of international relations (IR). Feminist theory places emphasis on the concept of human security, which prioritizes the safety and well-being of individuals over the security of states. This perspective elucidates how conflicts, economic policies, and other global issues have a disproportionate impact on women and marginalized groups. Intersectionality is a pivotal concept that examines how gender

intersects with other forms of identity, such as race, class, and sexuality, to influence individuals' experiences and opportunities in global politics.

Feminist approaches within IR examine the impact of gender and the role of women in international politics and relations, critiquing gender inequalities and patriarchal structures while questioning prevailing power dynamics. Feminist theory in international relations posits that traditional approaches to diplomacy and power are inherently masculine and contribute to gendered inequalities and conflict. Feminist theory provides the foundation for the development of feminist foreign policy, which integrates a gender analysis into international relations and policymaking. This approach prioritizes gender equality, human security, and the representation of women in leadership roles. Its objective is to address gender-based injustices and promote inclusive policies that benefit all individuals, not just the state.

Feminist foreign policy (FFP) offers an alternative framework by emphasizing gender analysis and incorporating women's perspectives, which are often marginalized. Pioneering countries like Sweden, Iceland, Canada, and Germany have adopted feminist foreign policies, with Sweden leading the way in 2014. This policy aims to enhance women's representation and leadership, advance gender equality, and address women's rights issues.

In Germany, Foreign Minister Annalena Baerbock is committed to implementing a feminist foreign policy, advocating for its integration across official institutions. Feminist foreign policy challenges the gender-blindness of conventional foreign policy theories and practices, seeking to reconfigure power dynamics and reduce inequalities in international relations. This approach prioritizes the security of individuals over that of states and focuses on issues such as peace, security, economic and social development. It also advocates for increased representation of women in international relations to foster a more inclusive and equitable global order.

This study investigates the incorporation of feminism into the discipline of international relations, analyzing feminist foreign policy through case studies of Sweden and Germany. It critiques the practical application and feasibility of feminist foreign policy, evaluating its theoretical underpinnings and practical implementation.

In the realm of International Relations (IR), feminist foreign policy has emerged as a distinctive and transformative discourse. This approach reimagines traditional foreign policy frameworks by integrating gender perspectives and advocating for policies that address inequalities and promote women's rights on the global stage. This paper examines the feminist foreign policy discourse as implemented by Sweden and Germany, two prominent actors in the international arena.

Sweden has been a pioneering force in the adoption and promotion of feminist foreign policy. Since the introduction of its feminist foreign policy strategy in 2014, Sweden has sought to challenge and reshape the global order by emphasizing gender equality, women's empowerment, and the dismantling of patriarchal structures. This strategy underscores the importance of integrating gender considerations into all aspects of foreign policy and international engagement, aiming to influence global norms and practices. Similarly, Germany has increasingly incorporated feminist principles into its foreign policy agenda. Although its approach has evolved more gradually compared to Sweden, Germany's commitment to gender equality and women's rights has become more pronounced in recent years. This shift is reflected in Germany's international development programs, diplomatic initiatives, and contributions to multilateral organizations.

Although the concept of feminism is relatively new in the context of international relations, the notion of feminist foreign policy is a more recent phenomenon. Following the example of countries such as Sweden, Canada and Iceland, Germany's engagement with feminist foreign policy represents a

significant development. This study will examine the realpolitik of Sweden and Germany within the framework of feminist theory and will evaluate the potential of feminist foreign policy in practice, drawing on a range of discourses. This paper will analyze the feminist foreign policy frameworks adopted by Sweden and Germany, comparing their strategies, implementation mechanisms, and impacts. By examining these case studies, the paper aims to contribute to a deeper understanding of how feminist foreign policy can reshape international relations and address systemic gender-based inequalities. Furthermore, the analysis will explore the broader implications of feminist foreign policy for global governance and the potential for other states to adopt similar approaches.

1. Giriş

Uluslararası ilişkiler disiplini klasik güç merkezli realist bir perspektifi benimsemektedir. Ancak 19. yüzyıla geldiğimizde kadınların oy hakkı için verdikleri feminist mücadele, erkek egemen kurumlara etki etmiştir. Bu sebeple realist yaklaşımın egemen olma durumu uluslararası ilişkiler disiplininde feminist eleştiriyi doğurmuştur. Uluslararası İlişkiler disiplininde feminist yaklaşım “toplumsal cinsiyet” kavramından ele alınmaktadır (Eken, 2014). Uluslararası ilişkilerde feminist yaklaşım, devletler arasında yaşanan savaşları, eşitsizlikleri diplomaside hâkim olan eril yaklaşımın etkisi olarak kabul etmektedir. 1980’lerin sonuna gelindiğinde feministler, uluslararası ilişkilerin cinsiyetten bağımsız olmasından ziyade yüksek oranda cinsiyetlendirilmiş olduğunu öne sürmüşlerdir. Ann Tickner, Machiavelli’nin Prens adlı eserinden atıfta bulunarak, prenslerin dış politikalarının başarılı olması için nasıl davranmaları gerektiği konusunda uyarıldığından bahsederek uluslararası ilişkiler disiplininde prenslerin egemen olduğu ve prenseslerin genellikle arka planda kaldığı, prenslerin cesaret ve itidal sahibi olması durumu kadınları olumsuz etkilediğini öne sürmüştür (Tickner, 1999). Feminist eleştirinin temelinde bulunan bu cinsiyet kavramı, toplum ve siyaset içinde kadın faktörünün sınırlı kalması durumu, kadınların değişim ve gelişimi, uluslararası ilişkiler disiplininde de sosyal bilimlerin çoğu alanında olduğu gibi dikkat alınmadığı belirtilmektedir (Tür & Koyuncu, 2010).

Politik hiyerarşide üst kademedeki görev yapmış olan Eski İsrail Başbakanı Golda Meir, Eski Birleşik Krallık Başbakanı Margaret Thatcher, Eski Amerika Birleşik Devletleri Dışişleri Bakanı Condolezza Rice gibi kadınların bulunduğu durumlarda bile savaş kararlarının başında güçlü kadın karakterler bulunsa dahi uluslararası disiplin baskın realist değerini tekrar etmiş, sistemin önüne geçilememiştir. Toplumsal cinsiyet temelinde liberal teori, toplumsal cinsiyet eşitsizliği ile saldırgan devlet politikaları arasında doğru orantı olduğunu söyler (Biter, 2017). Toplumsal cinsiyet eşitliği dengeye yaklaştıkça siyaset bilminde “*hard power*” olarak adlandırılan saldırganlığın, devletlerin güce dayalı ve savaş yanlı yaklaşımlarının da azalacağı düşünülmektedir. Günümüzde bu duruma gösterilebilecek örnek Kuzey Avrupa’da demokrasinin rol model ülkesi olan İsveç ve izlediği hükümet politikalarıdır. 2014 yılında yapılan İsveç Genel Seçim’inde Yeşiller Partisi ile Sosyal Demokrat Parti azınlık hükümetini kurmuş ve parlamentoda kadınlar ile erkeklerin sayısını eşit tutarak kadınların da erkekler kadar eşit bir temsil gücüne sahip olmasını sağlamıştır. Dönemin Başbakanı kurulan yeni hükümeti “feminist” olarak adlandırmış, kabinede kadın ve erkek bakanların sayısında eşitlik sağlamıştır (Biter, 2017). Yakın zamanda feminist dış politika yürütmek için hazırlıklarını kamuoyu ile paylaşan Almanya bu yaklaşımda yeni bir örnek olmaktadır. Geçtiğimiz yıllarda Şansölye Scholz’un kabinesinde Almanya Dışişleri Bakanı olarak görevine başlayan Annalena Bearbock, feminist dış politikaya verdiği önemi belirterek bunu tüm resmî kurumlar içerisinde uygulamaya sokacağını hazırladığı bir kılavuz ile kesin olarak yansıtmıştır (Office, 2023). Feminist dış politikada İsveç, İzlanda ve Kanada’nın ardından Almanya’nın da bu süreçte dahil olması teorinin pratiğe dökülmesinde önem teşkil etmektedir.

Feminist dış politikanın İsveç ve Almanya örnekleri üzerinden inceleneceği bu çalışmada ilk olarak, uluslararası ilişkiler disiplininde feminist teori ve feminist teorinin etkilendiği kuramlar açıklanıp feminist dış politikanın tanımı yapılmıştır. Daha sonra İsveç’in ve Almanya’nın parlamentodaki kadın temsiliyeti analiz edilerek feminist dış politika üzerinde etkileri ve faydaları tartışılmıştır. Sonrasında

ise İsveç'in ve Almanya'nın feminist dış politikadaki amaçları ve yaptığı eylemler açıklanıp politikalarının "ne kadar feminist" olduğu ve bu eylemler sonucunda feminist dış politikanın uygulanabilirliği düşünülerek feminist dış politikanın geleceği üzerine tartışılmıştır.

2. Uluslararası İlişkiler Disiplininde Feminist Teori ve Feminist Dış Politika

Uluslararası ilişkiler disiplini birden fazla yaklaşımı içinde barındıran sosyal bilimlerin multidisipliner bir alanıdır. Sosyal bilimlerin kapsamakta olduğu bilimlere oranla genç tartışma kuramlarına sahip olmasıyla beraber feminist yaklaşımın uluslararası ilişkilere girişi oldukça yenidir. Uluslararası ilişkiler, sosyal bilimlerin her alanında var olan dedüksiyon (tümdengelim) yöntemiyle ilerleyen bir alan olduğu için genç kuramlara sahip olduğu düşünülmeyle beraber Uluslararası İlişkiler'de feminist teoriler de oldukça güncel bir tartışma alanıdır (Eken, 2014). Feminist çalışmanın uluslararası ilişkiler literatüründe yerini alması 20. yüzyılın sonuna doğru gerçekleşmiştir. 1980'lerin sonu 1990'ların başında Sandra Harding, Cynthia Enloe, Christine Sylvester gibi literatürde ismini duyuran kadınların çalışmalarının etkisiyle "Kadın nerede" sorusu feminist teorinin çıkış noktası olmuştur (Birdal, 2014). Dolayısıyla bu bağlamda uluslararası ilişkiler teorik olarak feminizmi, toplumsal cinsiyet nosyonuyla ele almaktadır. Enloe ise uluslararası ilişkilerde bu temeli iki şekilde açıklamaktadır: İlk olarak kadının ve erkeğin tecrübesi ayrıdır fakat uluslararası ilişkiler disiplini, kadın tecrübesine yer vermemektedir. İkinci açıklaması ise kadınlar cinsiyetin yanı sıra ırk, sınıf, etnisite ve uluslararası politika gibi tüm sosyal sorunları cinsiyetçi bir şekilde yaşadıkları için Enloe'ye göre sosyal bağlantılar cinsiyetlidir. Dolayısıyla feminizm, kadınların yaşadığı her türlü istibdat, istismar ve eşitsizlik siyasidir, şeklinde açıklamaktadır (Enloe, 2014).

Uluslararası ilişkilerde feministler, eski dönem feministlerine nazaran uluslararası ilişkiler disiplininde kapsadığı teorilerden yararlanarak ortak talep ve eleştirilerden farklı normlar yürütebilmektedir. Bu çalışmada sosyal teorideki gelişmelerden yoğun bir şekilde etkilenen uluslararası ilişkilerde feminist teoriyi incelerken disiplinin literatüründe yer alan, inşacılık, postyapısalcılık ve eleştirel teori gibi çağdaş teorilere değinilmektedir. Zira feminist tartışmalar inşacı, postyapısalcı ve eleştirel teori ile gelişmektedir (Eken, 2014).

Uluslararası ilişkilerde inşacılık, toplumsal gerçeklik ve kimliklerin sosyal ve dil temelli inşalar olduğunu vurgulayarak uluslararası ilişkilerin de "sosyal inşa" olduğunu iddia eden bir yaklaşımdır (Küçük, 2014). Uluslararası düzende toplumsal dünyanın objektif bir gerçeklik olmadığını, insanlar arasındaki anlaşmalar, semboller, dil ve kültürler aracılığıyla inşa edildiğini öne sürerek uluslararası ilişkilerde cinsiyetin, milliyetin, kimliklerin ve diğer faktörlerin nasıl inşa edildiğine ve anlam kazandığına odaklanmaktadır.

Uluslararası ilişkilerde inşacılık, cinsiyetin ve cinsiyet kimliğinin sosyal bir yapı olduğunu ve toplumsal normlar ve ilişkiler tarafından belirlendiğini vurgulamaktadır (Küçük, 2014). Cinsiyet, kadın ve erkek arasındaki biyolojik farklılıkların ötesinde, toplumsal ve kültürel normlar ve beklentiler tarafından şekillendirilen bir yapıdır.

Uluslararası sistemde devletler egoisttir. Eğer devletler kendilerini egoist çerçeveden tanımlarlar ve devletleri düşman olarak görürse *sert güç* kullanma ihtimalleri artmaktadır. Fakat çeşitli iş birlikleri ile ülkeler arası ilişkiler geliştirilebilir ve kimlikleri bu şekilde oluşursa devletler arası sorunları daha barışçıl yollar ile ortak bir paydada çözmeye öncelik gösterecektir (Demirtaş, 2014). Dolayısıyla bu inşanın temel aktörleri devletlerdir. Siyaset bilimci Alexander Wendt'e göre ilerleyen dönemlerde devletlerin üstünde "*küresel siyasal otoriteye*" temayül etme durumu olmaktadır ama böyle konumlarda dahi değişimi sağlayan unsurun yine devlet olduğunu ifade etmektedir (Wendt, 1992).

İnşacı teoride Wendt'çi yaklaşım ne kadar devlet üzerine yoğunlaşsa bile inşacıların bakmakta olduğu *uluslararası örgütler* ve *ulusötesi ittifaklar* gibi kollar da bulunmaktadır. Bütün eleştirilerinin yanında

inşacılığın Uluslararası İlişkiler disiplinine “kimlik” kavramını sokarak uluslararası sistemin sosyal unsurlarına önem vermesi uluslararası ilişkilerde klasik yaklaşımın dışına çıkarak farklı tanımlamalar üreterek farklı eğilimler sağlaması önem teşkil etmektedir (Demirtaş, 2014).

1980’lerin sonundan bugüne kadar etkisini göstermekte olan postyapısalcılık sadece uluslararası politikanın doğasıyla değil ayrıca “egemenlik, dış politika, devlet, güvenlik” temalarının tekrardan okunup değerlendirilmesi gerektiğini savunan bir yaklaşımdır (Kardaş, 2014).

Postyapısalcılara göre gerçeklik, insanlar arasındaki sosyal ve siyasi anlaşmalarla oluşturulan semboller, anlatılar ve temsiller aracılığıyla inşa edilmektedir (Düzgit, 2015). Uluslararası ilişkilerde postyapısalcılık, devletler arası ilişkilerin ve küresel politikanın nasıl anlaşıldığını ve yorumlandığını ele alır. Steve Smith, Yosef Lapid, James Der Derian, Richard Ashley gibi siyaset bilimcilerin görüşlerine sahip postyapısalcılığın temelinde “devlet merkezilik, iktidar baskıcı akademik ve diplomatik araçları”, “ırk, cinsiyet, etnisite” ve son olarak egemenliğin olduğu noktada devletlere bağlanan “tek-kimlikliler, kimlikler ve farklılıklar” gibi noktalarını tartışmaktadır (Ongur, 2014).

Dolayısıyla gerçekliğin nesnel ve sabit olmadığını, farklı anlamlara ve yorumlara açık olduğunu vurgulayan postyapısalcılar, farklı sosyal, politik ve kültürel faktörlerin uluslararası ilişkilerdeki etkisini ve karmaşıklığını temellendirmeye çalışırken aktörler arasındaki etkileşimler ve güç mücadeleleri üzerine inşa edilen uluslararası politikada da bu noktada temellendirilmeye çalışılmaktadır (Düzgit, 2015).

Uluslararası ilişkiler çalışmalarında 1980’li yıllardan beri etkisini gösteren eleştirel teori, güç ilişkilerini, ideolojileri, normları ve yapısal eşitsizlikleri analiz eden bir teorik yaklaşımdır (Yalvaç, 2014). Eleştirel teori, uluslararası ilişkilerde tarihsel yapıların zihinsel inşalar olduğunu savunur. Bu yapılar, belirli dönemlerdeki kolektif insan faaliyetlerinin birikmiş sonuçlarından oluşmaktadır (Yolcu, 2016). Robert Cox’ın Gramscici hegemonya kavramı çerçevesinde inşa ettiği bu teori, uluslararası ilişkiler’de eleştirel yaklaşım denildiğinde akla gelen ilk isimlerden olmaktadır (Ongur & Okur, 2014). Tarihsel yapılar, eylemi tamamen belirlemez ancak beklenti, alışkanlık ve baskıların sınırlarını çizerek eylemin bağlamını oluşturur ve bu bağlamda, sosyal örgütlenmelerin çeşitli şekillerde olabileceğini savunur ve devletler, konfederasyonlar, imparatorluklar, üretim ve kültürel cemaatlerin organizasyonu ile sivil toplum hareketlerini örnek olarak gösterir. Tüm bu yapılar geçicidir ve insanların kendilerini farklı biçimlerde örgütlemelerinin ürünüdür (Okur, 2015). Bu yapıları yalnızca güç ilişkisi ile açıklamayıp inanç fikirleri ve faaliyetinin de eklenmesi bu iki Cox ve Gramscici’nin ortak noktalarından biri olmaktadır. Eleştirel uluslararası ilişkiler teorisinin hedefi, siyasal topluluğun hem egemen devletin sınırlarının ötesine geçirmek ve sivil toplumun devlet üzerindeki etkisini vurgulayarak, uluslararası ilişkiler analizlerinde geleneksel devlet-merkezli güç paradigmasının ötesine geçen bir alternatif sunar (Okur, 2015).

2.1. Feminist dış politika nedir?

Uluslararası İlişkiler disiplini önce İngiltere, Soğuk Savaş sonrası dönemde ise Amerika’da gelişmiş Batı merkezli bir disiplindir. I. Dünya Savaşı’ndan sonra disiplin içerisinde ortaya çıkan realizm ve idealizm tartışmaları, nihayetinde realizmin disiplin içine yaydığı egemen bir teori haline gelmesi Uluslararası İlişkiler disiplininin niteliğini belirlemiştir. Realizmin insan tabiatına ilişkin varsayımı insanın kötü olduğudur. Dolayısıyla insan çatışmaya meyillidir. Devleti merkeze koyan, bununla beraber devletin çıkar odaklı olduğunu ve uluslararası sistemin anarşik olduğunu söyleyen bir disiplindir (A. Balcı, 2014). Günümüz diplomasisinde devletler üzerinden bakıldığında ise realist kavram ve onun getirdiği ulusal çıkarı askeri güç üzerine inşa etmesi, sistemi eril yaklaşıma itmektedir. Bu sebeple ulusal çıkar kavramı daha kapsamlı olmak zorundadır. Bu durumda da feminist politika, toplumdaki bütün unsurları (kadın, erkek, LGBTI+) dikkate almaktadır (Varhan, 2021).

Feminist dış politikanın en geniş kapsamına göre; diğer devletler ile etkileşimlerini toplumsal cinsiyet eşitliğine öncelik vererek kadınların ve ötekileştirilmiş diğer grupların haklarını güvence altına alan, bu hedef için önemli kaynaklar temin eden ve uluslararası ilişkilerin etki kollarındaki (yardım, ticaret, savunma ve diplomasi) erkek egemen güç yapısını bozmaya çalışan bir devlet politikasıdır (Clement, 2019). İsveç feminist dış politikaya geçmesinin sonraki senesinde yayınladığı kılavuzda feminist dış politikasının her şeyden önce toplumdaki adaletsizlikleri ve eşitsizlikleri gündeme getirmek, temsil edilmeyenlerin temsiline kadar bir çeşit adaletsizliklerin gündeme gelmesinden ilerleyen ve eşitsizliği temeline alan bir dış politika siyaseti olduğunu anlatmıştır (Government Office of Sweden, 2015). Açlık, hastalık, suç, baskı ve tehditlerden uzak yaşama gibi özel güvenlikleştirme kavramlarını ele alarak devletlerin değil bireyin güvenliğini ön planda tutmanın önemini, cinsiyet eşitliği, kadın hakları, barış ve güvenlik, ekonomik ve sosyal kalkınma gibi kavramların üzerine odaklanarak bu kapsamı çeşitli şekillerde uygulamayı vaat etmiştir (Government Office of Sweden, 2015). Ayrıca feminist politikanın önceliğinin, kadınların temsili ve liderlik rollerini artırmak için politikalar ve programlar geliştirerek kadınların güvenlik, barış ve insani yardım gibi konularda aktif bir rol oynamalarını sağlamak için bu temsiliyeti kullanmayı hedeflemek olduğunu ifade etmiştir. (Government Office of Sweden, 2015).

Feminist dış politika, kadınların temsiliyetinin güçlü olmasının ve cinsiyet eşitliğinin sadece insan hakları sorunu olmadığını, aynı zamanda sürdürülebilir kalkınma, barış ve güvenlik için de kritik bir öneme sahip olduğunu vurgulamaktadır. Dış politikada kadınların katılımı ve kadın perspektifinin kararlar için daha kapsayıcı, adil ve etkili olmasını hedeflemektedir. Yakın dönemde Rusya ve Ukrayna savaşında yaşanan trajedik senaryolar uluslararası sisteminin hala askeri güç ve hegemonya üzerine kurulu olduğunu, ayrıca Putin gibi bir aktör üzerinden değerlendirildiyse ise sistemdeki statükonun aynı hegemonya üzerine inşa edildiği gözlemlenmektedir.

Feminist dış politikanın teorik tartışmaların dışında pratikteki tezahürlerine bakarsak, yıllardır toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadın hakları çalışmalarına öncülük eden İsveç, 2014 yılında feminist dış politikayı benimseyen ilk ülke olmuştur (Government Office of Sweden, 2015). Batı ülkelerinde İsveç'in öncülüğünde birçok sosyal refah devleti (Finlandiya, Kanada, İzlanda) feminist dış politikayı sistemine entegre etmeye başlamıştır. Bu örneklerin yanında Almanya'nın ilk kadın Dışişleri Bakanı olan Annelena Bearbock, görevine geldiği ilk zamanlar dünyada barış, istikrar ve refah için çalışacağını söylemiş ve feminist bir dış politika izleyeceğini ifade etmiştir (Federal Foreign Office, 2023). Bunun sonrasında yayınlanan bir kılavuzla feminist politikayı toplumun tüm üyeleri için yürütülen bir dış politika olduğunu ifade ederek feminist bir hükümet için adım atan bir diğer ülke olmuştur. Parlamentoda kadın temsiliyetinin olması demek sadece siyasi aktiflik ve güç olmamaktadır. Kadınların seçimlere katılımı önemlidir ancak bu katılım sürecinde de erkeklere göre dezavantajlı oldukları ve birkaç engelle ve kısıtlamalara maruz kaldıkları görülmektedir (Varhan, 2021). Bu durumda kadınları ayrı bir mücadeleye sokmaktadır çünkü kadının aile yaşamı dışında söz sahibi olamadığı kapalı toplumlarda, muhafazakâr partilerin ve siyasetçilerin sosyal politikaları kadını sosyal alanın dışına itmeye çalışmaktadır.

3. Uluslararası İlişkilerde Feminist Dış Politika Söylemi: Feminist Dış Politikayı İsveç ve Almanya Üzerinden Okumak

Feminist dış politika, uluslararası ilişkiler disiplinde yeni bir yaklaşımdır. Bu sebeple feminist dış politika genel geçer tanıma sahip olamamaktadır (Çelik, 2024). Feminist dış politika, sistemdeki erkek egemen yapı sebebiyle uluslararası sistemin bu kadar savaş yanlısı olduğunu savunmakla beraber eğer dış politikada kadın faktörü artarsa bu savaş yanlısı realist yaklaşımın daha barışçıl bir zemine oturacağını savunmaktadır. Feminist dış politikanın tanımı ile ilgili ortak payda olmasa da İsveç'in literatürde ilk örnek olması ilk ortak payda olmaktadır (Çelik, 2024). İsveç, 2014'ten bu yana gerek iç gerek dış siyasette feminist yaklaşımı benimsemektedir. İsveç'in başlattığı bu hareketin Kanada, İzlanda ve Almanya gibi ülkeler de feminist dış politika ilan eden devletler olmuştur. Almanya 2021 yılındaki

seçimlerden sonra kabinesinde ilk kadın Dışişleri Bakanı olan Annelena Bearbock'un devlet politikasının feminist olacağını belirtmesiyle Almanya feminist literatürde en yeni örnek olmaktadır. Kadınların siyasi karar mercilerinde daha etkin bulunmaları için hem kadınların hem erkeklerin eşit bir alana sahip olması yeterli politikalar mevcut ise mümkün olmaktadır. Avrupa, siyasi karar merciinde toplumsal cinsiyet eşitliğini kota üzerinden önem vermekte ve bu kota yalnızca seçimlerde değil, kamu özel yönetimlerinde de dikkate alınmaktadır (Varhan, 2021).

3.1. İsveç parlamentosunda kadın temsiliyeti

Toplumsal cinsiyet dendiğinde gerek toplumsal gerek siyasi çalışmalarıyla öncü olan İsveç, toplumda cinsiyet ayırt edilmeksizin herkesin çalışma ve aile hayatını dengeli ve sömürü kaygısı olmadan yaşam hakkına sahip olması gerektiğini vurgulamaktadır (Sverige, 2020). İsveç, 1921 yılında kadınlar için oy hakkı sağlanması kadınların siyasi katılımı açısından bir dönüm noktası olmuştur. O tarihten bu yana, İsveç Parlamentosu'nda kadın temsiliyetini de giderek arttırmaktadır. 1971 yılında kadınların parlamentoda temsil edilme zorunluluğu getirilmiş ve her parti, seçim listelerinde en az yüzde 40 kadın aday bulundurmaya zorunda kalmıştır. Bu zorunluluk, kadınların siyasi kariyerlerine olanak tanımış ve kadınların parlamentoda daha fazla temsil edilmesini sağlayarak İsveç parlamentosunu kadın temsiliyetinde dünya genelindeki birçok ülkeye göre yüksek konuma getirmiştir. 2022 seçimleriyle beraber İsveç parlamentosunda (Riksdag) 188 erkek ve 161 kadın milletvekili bulunmaktadır. Bu da parlamentoda kadın temsiliyeti oranının yaklaşık olarak yüzde 46 olduğunu göstermektedir (Sverige, 2020).

İsveç hükümeti tüm politikalarını cinsiyet eşitliği temelinde oluşturarak bu eşitliği devlet daireleri, merkez hükümet konumları, yerel yönetimlerde uygulamaya koymuşlardır. "Cinsiyet eşitliği politikaları için ise bir bakanlık mevcuttur ve bu bakanlık için 2014 yılında 252 milyon Kron ayrılmıştır" (Högskoleverket, 2008).

Asa Lindhagen tarafından yürütülen dönemin Cinsiyet Eşitliği bakanlığıyla birlikte kadınlar parlamentonun yüzde 46 ve kabinenin yüzde 50'sini oluşturmaktadır.

3.2. Almanya parlamentosunda kadın temsiliyeti

Almanya Parlamentosu, Federal Meclis (Bundestag) ve Federal Konsey (Bundesrat) olmak üzere iki meclisten oluşur. Federal Meclis'teki kadın temsiliyeti, son yıllarda artmış olsa da hala düşük seviyelerdedir. 2021 itibarıyla Federal Meclis'te 598 yasal üyeye ek olarak, 34 ek koltuk (Überhangmandate) dahil olmak üzere 138 ekstra koltuk vardır. Bu 736 mevcut üyenin 258'i kadındır ve bu da parlamentoda kadının yüzde 35'lik bir temsiliyete sahip olduğunu göstermektedir. Almanya'da 2021 yılından beri Almanya Sosyal Demokrat Partisi (SPD) liderliğinde olsa ve temsilciler gelse bile uzun yıllar iktidar partisi Hristiyan Demokrat Birlik (CDU) olmuştur. Bu partiye liderlik eden Angela Merkel, 22 Kasım 2005 tarihinde Almanya Şansölyesi seçilmiş ve Hristiyan Demokrat Birliği'nin liderliğini ise yine bir kadın bürokrat olan Savunma Bakanı Annegret Kramp-Karrenbauer'a bırakmış ve kendisi de 2020 yılında görevi bırakmıştır.

2021 yılında Şansölye olarak seçilen Olaf Scholz, koalisyon hükümetinde yer alan bakanlar kurulunda, 8 kadın ve 9 erkek bulunmaktadır. Ayrıca bu kabinede Almanya Yeşiller Partisi eş başkanı Annelena Bearbock, ülke tarihinde ilk kez bir kadın Dışişleri Bakanı olarak göreve gelmiştir.

3.3. İsveç'in feminist dış politikası

İsveç, toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda örnek bir rol model olarak kabul edilen bir ülkedir. İsveç Hükümeti, kendisini feminist bir hükümet olarak tanımlamaktadır ve politika yapımında toplumsal cinsiyet eşitliğini temel alan bir yaklaşım benimsemektedir. İsveç 1930'dan beri cinsiyet politikaları üzerine çalışmakta olan bir ülkedir. Bunun beraberinde otuz yıla yakın süredir toplumsal cinsiyeti bütün

mekanizmalara entegre etmeye çalışmaktadır. Bu çabalarını ise dört amaç üzerinden şekillendirmektedir (Government Office of Sweden, 2016). İlk amaç kadınların erkekler ile aynı karar mekanizmalarında yer almaları olmuştur. Sonrasında ekonomik bağımsızlık için aynı imkana sahip olmaları amaçlanmış ve bunun için 1970'lerde kadınların iş piyasasına girebilmesi için ayrı vergilendirme sistemi kadınların iş ortamlarında daha aktif olacağı sosyal politika reformları geliştirilmiştir. İsveç'in üçüncü amacı kadına yönelik şiddetin önüne geçmek olmuştur. Toplumsal cinsiyet eşitliği için yapılan çalışmalardan biri de 1999 yılında getirilen fuhuş yasağıdır. Bu yasağı ile eşitlik amaçlanan toplumda erkeğin kadına ticari bir mal gibi bakılmasının önüne geçilmesi hedeflenmiştir (Claude, 2010).

İsveç'in uzun süredir gelen feminizm çalışmaları sebebiyle İsveç halkı, toplumsal cinsiyet eşitliğine karşı duyarlı bir tarafta olmuştur. İsveç'in 2014 yılında gelen hükümet ile yeni dış politikanın feminist olacağı yayınladığı bir kılavuz ile belirtilerek dünyada radikal bir ilke imza atılmış olsa da temelinde uzun süreli bir iç politika yatmaktadır (Policy, 2019). Bununla birlikte Margot Wallström, İsveç'in feminist dış politika ilkelerini açıklayarak ilk resmi feminist hükümetin Dışişleri Bakanı olmuştur. Feminist dış politika, cinsiyet eşitliği ve kadın hakları konularını merkeze alarak uluslararası ilişkilerde bir dönüşüm sağlamayı hedeflemektedir. Bu politika, kadınların güçlenmesini, kadına yönelik şiddetin ve ayrımcılığın önlenmesini, cinsiyet rollerinin yeniden tanımlanmasını ve toplumsal cinsiyet eşitliğinin her düzeyde teşvik edilmesini amaçlamaktadır (Policy, 2019).

İsveç feminist dış politikası, feminist dış politikanın tanımında olduğu gibi dış politikayı geleneksel olarak güç, egemenlik ve güvenlik merkezli bir alan olarak gören realist yaklaşımdan farklı olarak, insan güvenliği ve cinsiyet eşitliği perspektifine dayanan bir anlayışı benimsemektedir. İsveç Hükümeti, cinsiyet eşitliğinin hükümetin barış ve güvenlik gibi tüm hedeflerine ulaşmasının temel bir unsur olduğunu vurgulamaktadır. Kadınların toplumu ilgilendiren konulara aynı oranda etki etmesi gerektiğini savunan İsveç, bu şekilde kadınların devletle vatandaşlık bağlarının güçleneceğine ve kadınların çıkarlarının aynı zamanda toplumun çıkarına hizmet edeceğine inanmaktadır. İsveç feminist dış politikası, toplumun genel refahını ve eşitliğini sağlamak için kadınların güçlenmesi ve katılımının önemini vurgulamaktadır. İsveç feminist dış politikası, kadınların ve kız çocuklarının haklarını, temsilini ve kaynaklarını güçlendirmek için belli çabalar içinde olduğunu ifade etmektedir. Bu bağlamda İsveç, 2018 yılında yayınladığı "Handbook- Sweden's Feminist Foreign Policy" isimli kılavuzunda yapıları değiştirmeyi ve kadın ve kız çocuklarının aktör olarak görünürlüğünü arttırmayı amaçladığını belirterek bunun için feminist dış politikasını "3R" "rights, representation, resources" perspektifinde şekillenmektedir (Government Office of Sweden, 2018).

3.3.1. Haklar (Rights)

İnsan hakları, özellikle kadın ve kız çocuklarının hakları, feminist dış politikanın merkezindedir. Bu ilke, cinsiyet temelli şiddetin önlenmesi, kadınların ekonomik ve siyasi katılımının artırılması ve cinsiyet eşitliğine dayalı bir hukuk sisteminin teşvik edilmesini içerir.

3.3.2. Temsil (Representation)

Kadınların karar alma süreçlerine ve liderlik pozisyonlarına katılımının artırılması hedeflenmektedir. Bu ilke, kadınların diplomatik misyonlarda, barış müzakerelerinde ve diğer uluslararası platformlarda daha fazla temsil edilmesini amaçlar.

3.3.3. Kaynaklar (Resources)

Cinsiyet eşitliğinin sağlanması için kaynakların adil bir şekilde dağıtılması gerekmektedir. Bu ilke, kalkınma yardımlarının, insani yardımların ve diğer dış politika araçlarının cinsiyet eşitliğini gözetilen bir şekilde kullanılması gerektiğini vurgular. Geçen seçimlerde İsveç'te hükümet olan aşırı sağ parti

kabinesine dışişleri bakanı olarak görevine başlayan Tobias Billström, ülkenin temel politikası olan feminist dış politikası sonlandıracağını belirtse de yeni sağ hükümetin Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Bakanı Paulina Brandberg'in, görev süresi boyunca hükümet politikasının feminist dış politika olacağını söylemiştir (Thomas, 2022). Bu durum her ne kadar Avrupa'da yükselen aşırı sağın İsveç'te de hükümet oluşturmaya rağmen ülkenin feminist politikasına etki edememesinin sebebi, ülke sistemindeki köklü cinsiyet politikalarıdır. Aynı kılavuzda İsveç'in feminist dış politikasının toplumsal cinsiyet eşitliğine ve tüm kadın ve kız çocuklarının insan haklarından tam olarak yararlanmasına amaçladığını ve bunu uygulamak için altı uzun vadeli eylem planından bahsetmektedir (Government Office of Sweden, 2018).

3.3.4. İnsan haklarından tam olarak yararlanma

İsveç Dışişleri Bakanlığı, çok taraflı, bölgesel ve ikili çalışmalarında ve AB içinde ve aracılığıyla tüm kadınların ve kız çocuklarının insan haklarından tam olarak yararlanmaları için çalışmalar yürütmektedir. Kadınlara ve kız çocuklarına yönelik ayrımcılık, diğer hususların yanı sıra, eğitim, çalışma, güvenlik, siyasi katılım, aile hayatı ve kendi bedenleri üzerindeki kontrol haklarını etkilemektedir. Cinsiyet ayrımcılığı aynı zamanda yoksulluk, çatışma, göç, iklim etkileri, etnik köken, işlevsel farklılıklar ve cinsel yönelim veya cinsiyet kimliği gibi diğer faktörlerle bağlantılı ayrımcılık ve kırılabilirlik ile de pekişmektedir. İsveç bu çalışmalarında bir dizi farklı platform, rol ve araç kullanmaktadır (Government Office of Sweden, 2018). Örneğin insan hakları, demokrasi ve hukukun üstünlüğü konularında düzenli olarak ülke raporları yayınlamaya ve sivil toplumun kadınlar ve kız çocukları için yürüttüğü çalışmaları destekleyerek bunu yapmaktadır. İsveç ayrıca yeni bir küresel strateji de dahil olmak üzere kalkınma iş birliğinin toplumsal cinsiyet eşitliği odağını keskinleştirmeye devam etmiştir. Örneğin, Cinsel Üreme Sağlığı ve Üreme Haklarının Genel Kurul'un çocuk yaşta, erken ve zorla evliliklere ilişkin kararına dahil edilmesini desteklediğini, göçmen ve mülteci kadınların ve kız çocuklarının insan haklarından yararlanmasını güçlendirmek için çalışmalar yapmakta olduğunu ve toplumsal cinsiyet eşitliği perspektifinin ve cinsel ve toplumsal cinsiyete bağlı şiddete karşı önlemlerin insani yardım çabalarına ve İnsani Yardım Reformu sürecine entegre edilmesine yönelik somut tedbirlerin alınması gerektiğini belirtmektedir (Government Office of Sweden, 2018).

3.3.4. Fiziksel ve psikolojik şiddete karşı önlemler

İsveç, şiddetten arınmışlığın kalkınma için bir ön koşul olduğunu belirtmektedir. Aile içi şiddet, kadınların yaralanmasına yol açan nedenlerin başında gelmektedir. 125 ülke aile içi şiddete karşı yasalar çıkarmıştır, ancak İsveç, 603 milyon kadın aile içi şiddetin cezalandırılmadığı ülkelerde yaşamakta olduğunu, kadınların ve kız çocuklarının kamusal alanlarda toplumsal cinsiyetle ilgili veya cinsel şiddet veya tacize maruz kalma riski taşımakta ve bu da hareket özgürlüklerini ciddi şekilde kısıtlamakta olduğunu öne sürmektedir (Government Office of Sweden, 2018). Aynı şekilde, kadınların etki ve siyasi katılım fırsatları, siyasetçiler, insan hakları savunucuları ve gazeteciler gibi kamusal forumlarda aktif olan kadınlara yönelik taciz nedeniyle sınırlanmaktadır. Kadınlara ve kız çocuklarına yönelik her türlü şiddet hem bireyi hem de toplumun genelini etkilemekte ve toplumsal cinsiyet eşitliği ile kalkınmanın önünde bir engel teşkil etmektedir. Pek çok çatışmada, kadınlar ve kız çocukları cinselleştirilmiş ve toplumsal cinsiyete bağlı şiddetin doğrudan hedefi olmaktadır. Bu sebeple İsveç, yardım hatları ve savunmasız kadınlara yönelik hukuki desteğin yanı sıra failerle çalışma ve siyasi etki de dahil olmak üzere toplumsal cinsiyete dayalı şiddet konusunda çalışan sivil toplum kuruluşları ve diğer aktörler desteklenmektedir (Government Office of Sweden, 2018). Ayrıca Birleşmiş Milletler Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ve Kadının Güçlendirilmesi Birimi ve Birleşmiş Milletler Çatışmalarda Cinsel Şiddete Karşı Eylem kuruluşlarının en büyük bağışçısı olmaktadır (Government Office of Sweden, 2018).

3.3.5. Çatışmaların önlenmesi, çözümlenmesi ve çatışma sonrası barışın inşasına katılım

İsveç, çatışmalardan etkilenen ülkelerde kadınlar her gün barış için çalışmakta olduğunu ve kapsayıcı araştırmalar yaptığını belirtmektedir (Government Office of Sweden, 2018). Araştırmalar sonucunda ise kapsayıcı barış süreçlerinin en sürdürülebilir süreçler olduğunu, ancak resmi ve uluslararası barış çalışmalarının yetersiz kaldığını belirtmektedir. İsveç, Latin Amerika'nın yanı sıra Asya, Afrika ve Orta Doğu'da kadınların barış süreçlerine katılımının artmasına katkıda bulunmuş ve kadın arabuluculardan oluşan ağları hem kurmuş hem de teşvik ettiğini, kadın, barış ve güvenlik gündemini (BM Güvenlik Konseyi'nin 1325 sayılı kararı ve sonraki kararları) BM Güvenlik Konseyi'ndeki döneminin ana önceliği haline getirdiğini ve AB'deki çalışmaları destekleyip ulusal bir eylem planı kabul etmiştir. Siyasi, teknik ve mali destek yoluyla Kolombiya, Mali, Suriye, Afganistan, Myanmar ve Somali gibi ülkelerde kadınların barış çabalarına katılımının artmasına katkıda bulunduğunu ifade etmektedir (Government Office of Sweden, 2018).

3.3.6. Toplumun her alanında siyasi katılım

İsveç, dünyada kadınların seçmen, siyasetçi, yargıç, kurumlarda liderlik, akademi ve pek çok alanda yeterince temsil edilmediğini savunmaktadır. Bu sebeple İsveç birçok ülkede kadınların siyasi katılımına katkıda bulunmuş, kadın insan hakları savunucularını desteklemiş ve ifade ve fikir özgürlüğü ile bağlantılı olarak aktif savunuculuk faaliyetleri yürütmekte olduğunu belirtmektedir (Government Office of Sweden, 2018). Örneğin, kalkınma bankaları ile çevre ve iklim fonlarında toplumsal cinsiyet eşitliği stratejilerini savunmuş ve Cenevre'deki Uluslararası Toplumsal Cinsiyet Şampiyonları girişiminde özellikle temsil konularından sorumlu olarak öncü bir rol üstlenmiştir (Government Office of Sweden, 2018).

3.3.7. Kadınların ekonomik haklarını güçlendirme

İsveç Devleti, kız çocuklarının eğitimini ve kadın istihdamını teşvik etme konusunda aktif bir rol oynamaktadır. Ayrıca toplumsal cinsiyet perspektifini "Kalkınma İçin Finansmanla İlgili Eylem Gündemi"ne dahil etmeyi hedeflemektedir. Ekonomi politikasında ve kurum içi sosyal sorumlulukta çalışmalarını sürdürmektedir. İsveç ayrıca "HeForShe" kampanyası ile erkeklerin cinsiyet eşitliği için görünürlük sağlamıştır. Bu önlemler, cinsiyet eşitliği ve kadın hakları konularında İsveç'in liderlik rolünü vurgulamaktadır (Government Office of Sweden, 2015).

3.3.8. Kadınların cinsel sağlık ve üreme sağlığı hakları (SRHR)

Cinsel sağlık ve üreme sağlığı insani bir haktır. Kadınların ve kız çocuklarının yaşam şartı için esas bir durumdur. İsveç Cinsel sağlık ve üreme sağlığı haklarının, kendi bedeni üzerinde karar verme hakkını içermekle birlikte, eğitim seviyesinden sosyal ekonomiye kadar her şey üzerinde doğrudan bir etkiye sahip olduğunu belirtmektedir (Government Office of Sweden, 2018). İsveç, koalisyon, riyaset politikaları, yükselme, iş birliği ve diyalog yoluyla sistem uyumu konusu üzerindeki çalışmalarını arttırmıştır. Ülke, küresel #SheDecides hareketini başlatarak cinsel sağlık ve üreme hakları konusunda liderlik rolü üstlenmiştir. İsveç, ebelerin sayısının artması ve kapsamlı cinsel sağlık eğitimine erişimin geliştirilmesine odaklanmıştır (SheDecides, 2022).

İsveç'in feminist dış politikası, temelinde taleplerin ve temsilin eşitliği ve temsili üzerine kuruludur (Government Office of Sweden, 2015). İsveç Hükümeti, iki politikayı öncelikli olarak belirlemiştir: Birincisi, barış diplomasisidir. İsveç devleti, müdahaleci ve saldırgan olmayan bir yaklaşım benimseyerek uluslararası barışa katkıda bulunmayı hedefler. Bu çerçevede, çatışma yaşanan ülkelerde kadın-erkek eşitliğini ve toplumsal cinsiyetin ana akımlaştırılmasını desteklemek adına uluslararası dış yardımlarını artırır ve uluslararası barış masalarında aktif rol alır. Feminist dış politika, dış ilişkileri sulh ve toplumsal cinsiyet eşitliği için bir araç olarak kullanmayı önemser.

İkincisi, İsveç Dış Servisi'nin 2021'de hızlandırmaya başlamıştır. Bu çalışmalarını üç alanı içerir. Bu alanlar şunlardır (Linde, 2021):

- Kadınların ve çocuklarının hakkını gözetilen bir politika.
- Güvenlik politikası ve çok taraflılık, ticaret, yeşil geçiş ve yeni teknolojiler, demokrasi ve sağlık üzerinde toplumsal eşitlik için iş birlikleri sağlamak.
- Güvenlikleştirilmenin temel nosyonları üzerinde kapsamlı çalışmalar.

İsveç Dışişleri Servisi, uluslararası örgütlerde ve sözleşmelerde feminist dış politika hedeflerine yönelik çalışmalar yapmakta ve aynı zamanda ulusal düzeyde bu politikalara uygun hareket etmektedir.

İsveç'in küresel kalkınma politikası, ulusal eylem planları, stratejiler ve politika çerçeveleri aracılığıyla feminist dış politika hedeflerini destekler. Örneğin, BM Güvenlik Konseyi'nin 1325 sayılı kararının uygulanmasına yönelik ulusal eylem planı, kadına yönelik şiddeti önleme ve mücadele etme ulusal stratejisi, İsveç'in kalkınma iş birliği için politika çerçevesi ve insani yardımlar (Varhan, 2021), İsveç'in bu alandaki taahhütlerini yansıtan belgeler arasındadır.

İsveç aynı zamanda çeşitli kadının ve toplumsal cinsiyet hakları temelinde sözleşmelere taraf olmuştur. Bu sözleşmeler, kadın haklarını korumak, toplumsal cinsiyet eşitliğini teşvik etmek ve cinsiyete dayalı ayrımcılığı önlemek amacıyla uluslararası düzeyde önemli taahhütler içermektedir.

Buna rağmen İsveç, diplomasi ve emniyet açısından bu önyargıları yıkan bir yaklaşım sergilemektedir. Kadınların dahil olmadığı alanlarda da değişim ve cinsiyet eşitliği için çaba göstermektedir. İsveç, dış temsilciliklerine ve büyükelçiliklere uluslararası organizasyonlarda toplumsal cinsiyet uzmanları atamaktadır, bu da cinsiyet eşitliği konularının dış politikada ve güvenlik alanında dikkate alınması gerektiğinin bir göstergesidir. Kadınların dahil edilmediği tartışmalı konular, örneğin nükleer tartışmalar ve barış anlaşmaları gibi alanlarda kadınların aktif rol almasının hayati öneme sahip olduğunu savunmaktadırlar. Kadınların dahil olma süreci sadece masaya oturmakla sınırlı değildir, aynı zamanda karar mercinde de almalarını içermektedir. Kadınlar politika üretme, politikaların uygulanması ve denetlenmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Bunun yanı sıra feminist kadın sivil toplum örgütleri aracılığıyla siyaset yaparak da bu rollerini gerçekleştirmektedirler.

Savunma Bakanlığı'nda başlatılan politikalar ve askeri akademide verilen toplumsal cinsiyet eğitimi, askerler arasında feminist dış politikayı ulusal çıkarlara ulaşmak için bir çerçeve olarak görmelerine yol açmıştır. Askerler, feminist dış politikayı sadece bir amaç olarak değil, ulusal çıkarlara için bir araç görmektedirler (Varhan, 2021)

Güvenlik üzerine çalışmalar yapan Annick Wibben, bir feminist olarak, diplomatik güçten askeri güce geçişin her zaman endişe verici olduğunu belirtmektedir (Varhan, 2021). Ayrıca, bu durumun İsveç'te dış ve güvenlik politikasının askerleştirilmenin artmasına yönelik yolları gösterebileceğini ifade etmektedir (Grobe, 2021).

3.4. Almanya'nın feminist dış politikası

Almanya'nın ilk Kadın Dışişleri Bakanı Annelena Bearbock, 2021 yılında görevini üstelendiği zaman dünyada refah, barış ve güvenlik için çalışacağını ve kurulan yeni hükümette ülkenin feminist bir dış politika izleyeceğini vurgulamıştı. Berlin'de "Feminist Dış Politikanın Şekillendirilmesi" başlıklı ev sahipliği yaptığı uluslararası bir konferansta "dış politika gündemimize toplumsal cinsiyet bakış açımızı dahil etmekte kararlıyız. Bu çerçevede, kadınların, kızların ve ayrımcılığa uğrayan diğer grupların haklarının, temsilinin güçlendirilmesi için çalışacağız" sözleri ile toplumsal cinsiyet eşitliğinin ve kapsayıcı politikaların önemini mesajını vermişti (Balta, 2022). Bearbock'un bu yaklaşımı kamuoyundan çokça eleştiri alırken muhalefetteki siyasetçiler tarafından da eleştiriliyordu.

Uluslararası ilişkiler disiplini yoğunlukla klasik güç merkezli realist bir yaklaşıma sahip olduğu için ve ayrıca savaş ve krizlerin ağırlıklı olduğu bu dönemde feminist diplomasinin anlamsız olduğu düşünülüyordu. Bakan Bearbock bu tartışmaların olacağına bilincine sahip olduğu için bu semineri düzenlemişti (Balta, 2022). Konferansın sonunda, feminist dış politika yaklaşımına destek veren Almanya, Kanada, Meksika, Şili, Fransa, İsveç, Norveç, Finlandiya, Hollanda, Lüksemburg, Arnavutluk, İsrail ve Ruanda hükümet temsilcileri ortak bir sonuç bildirgesi yayımlayarak dünyada barış ve istikrarın sağlanabilmesi, sürdürülebilirlik, refah hedeflerinin tutturulabilmesi için, toplumsal cinsiyet eşitliğinin, katılımcı ve kapsayıcı politikaların önemini vurgulandı (News, 2022). Daha sonrasında Almanya'da 'feminist dış politika' oluşturulmasına ilişkin hedefler ve ilkelerin yer aldığı rehber kamuoyuyla paylaşıldı (Duvar, 2023). Almanya'da dış politika faaliyetlerini kapsayan 88 sayfalık rehberini açıklayarak bu hedefini kamuoyuna sunmuş oldu. Diplomaside ataerkil sistemin önüne geçmesinin hedeflendiği kılavuzda feminist dış politika elçisinin de atanacağı belirtilerek Kalkınma Bakanlığı'nın fon sağladığı toplumsal cinsiyet eşitliğini destekleyen projelerin artırılacağı, 2025 yılına kadar oranın yüzde 64'ten yüzde 93'e çıkarılmasının amaçlandığı kaydedilmiştir. Almanya Dışişleri Bakanlığı'nın feminist dış politikayı şekillendirmek için hazırladığı yönergedeki seçilmiş projeleri şunlardır (Guidelines, Shaping Feminist Foreign Policy, 2023):

- Cinsel şiddetin kınanması ve cezalandırılması
- Sorumluların tespit edilmesi
- BM'nin çalışmalarını güçlendirmek
- Afganistan'daki göçmen vakalarına müdahale etmek (Kadınlar ve marjinal gruplar için sığınma evleri kurmak)

Feminist dış politikanın temelinde cinsiyet eşitliği, insan hakları, sosyal adalet, geleneksel dış politika yaklaşımını sorgulayan ve dönüştürmeyi amaçlayan bir diplomasi anlayışı yatmaktadır. Dış politikayı yalnızca devlet çıkarlarını gözetmekten çıkararak, bireylerin ve toplumların refahını ön plana koymayı hedefler. Federal Dışişleri Bakanlığı'nın yayımladığı "Feminist Dış Politikayı Şekillendirmek" isimli yönergesinde "*insan hakları ve cinsiyet eşitliği, şeffaflık ve hesap verebilirlik, sömürgecilikten arınma, katılım ve kapsayıcılık, barış ve güvenlik*" gibi ilkeleri ele alarak insan hakları, cinsiyet eşitliği ve adaleti merkezine alan, militarizmden arınmış ve baskıcı güç yapılarını aşmayı amaçlayan bir politika izlemeyi amaçlamaktadır (Guidelines, Shaping Feminist Foreign Policy, 2023).

Dünya çapında kadın ve erkek hala eşit değildir. Feminist dış politika tanımında da bahsedildiği gibi cinsiyet eşitliğinin sağlandığı veya en azından hedeflendiği toplumlar, kadınları ve diğerlerini katılımdan dışlayan toplumlara göre daha barışçıl ve daha adil toplumlardır. Almanya feminist dış politika ile tüm insanların tüm alanlarda aynı hakka ve eşit temsiliyete sahip olmasını amaçlamakta ve üst düzey pozisyonlardaki kadınların toplumları ileriye taşıdığını ve demokrasiyi güçlendirdiğini kabul etmektedir.

Feminist dış politika Almanya'nın diplomasisinde yeni bir kavramdır. Bu sebeple teoriyi pratiğe dönüştürmek için yeni çalışma yolları ve yapılanmalar geliştireceklerdir. Zamanında İsveç'in uygulamaya koyduğu Cinsiyet Eşitliği Bakanlığı ya da Federal Dışişleri Bakanlığı'nın bahsettiği feminist dış politika büyükelçisi atama planı ana akımlaştırmada önemli bir rol oynayacaktır (Guidelines, Shaping Feminist Foreign Policy, 2023). Dış politikaya kadınsı bir yüz kazandırmak ve üst düzey rollerde kadın oranını arttırmak, kadınların erkeklerden daha iyi olduğunu değil de farklı deneyimler ve farklı bakış açıları ile görebilme imkanının sağlanabileceği düşünülmektedir (IPI, 2018).

4. Almanya'nın ve İsveç'in Feminist Dış Politikasının Feminist Teori Üzerinden Eleştirisi

4.1. İsveç'in feminist dış politikasına eleştirel yaklaşım

2014 yılında yapılan seçimlerde kurulan yeni hükümet ile İsveç, feminist dış politikayı benimseyeceğini söylemiş ve diplomaside yeni bir soluk getirmiştir. Bu sebeple aldığı övgülerin beraberinde çokça da eleştiriye maruz kalmıştır. İsveç'in feminist dış politikasının “ne kadar uygulayabildiği”, “teorinin pratikte nasıl uygulandığı” gibi sorular eleştirilerin başında gelmektedir. Ülkenin hem iç hem dış siyasette diğer örnek ülkelerden daha uzun süredir uygulamada olması ayrıca öncü konumunda olması fazlaca eleştiri almasının en önemli sebebi olmaktadır. Politikanın yeteri kadar görünürlüğünün olmaması, feminist kavramının negatif etkiler taşıması, sadece kadın ve kız çocuğu üzerinden politika vurguları, İsveç'in silah ticareti yapması sebebiyle feminist politikayla çatışması, feminist dış politika ile çelişkili göç politikası yapması gibi konular çeşitli akademisyenler ve siyasi aktörler tarafından yöneltilen eleştiriler olmaktadır (C. Balcı, 2023).

Feminist dış politikayı benimseyen ve bu politikaya örnek ülkelere bakıldığında sadece batı kaynaklı bölgelerde görünür olması, politikanın yeteri kadar görünür olmadığı eleştirisi getirmektedir. Görünür olduğunda ise sıkça kullanılan feminizm kavramı radikal bir yaklaşım algısı yaratarak feminist dış politikanın, feminizm kavramında da yaşandığı gibi “erkek karşıtlığı” olduğu algısını yaratmakla birlikte asıl verilmek istenen toplumsal cinsiyet eşitliği kavramı istenilen şekilde aktarılamamaktadır. Eski Dışişleri Bakanı Wallström “feminizm kavramını kullanmak iyidir” şeklinde söylemleri ile bu konuda olan ısrarlı duruşunu belirtmektedir (C. Balcı, 2023). Feminizm vurgusu sadece kadın üzerinden yapılarak toplumdaki diğer cinsiyet rollerinin önemi geri planda kaldığı sürece eleştirilerin önyargı oluşturmaları haklılık içermektedir.

Bu eleştirilerin yanı sıra İsveç'in feminist dış politikasının en önemli eleştiriye olanak sağlayan noktası feminist politikanın “reelpolitika” olarak rayına oturtulamamış olması yönünde olmaktadır. Araştırmacılara göre uluslararası ilişkiler disiplini klasik realizmden beslendiği için dış politikayı sert güç (hard power) ile yürütebileceğini savunurken, feminist dış politika ise diplomasinin yumuşak güç (soft power) ile yürütülebileceğini söylemektedir. Kendi içinde çok geniş bir yelpazeye sahip olan reelpolitik, İsveç'in silah ticareti yapmasını da kapsar. Feminist dış politika bahsedildiği üzere diplomasinin yumuşak güç ile yürütülebileceğini savunur ve feminizmin tanımı sebebiyle militarizmden uzak bir yaklaşım sergilemesi gerekir. Ancak İsveç dünyanın önemli silah tüccarı ülkelerinden biridir. İsveç'in silah satışları, ülkenin bütçesinin önemli bir kalemini oluştururken, Suudi Arabistan gibi pazarlar da önemli bir rol oynamaktadır. Bu durum, İsveç'in feminist dış politika hedefleriyle bağdaşmayan bir durumdur. 2020 yılında İsveç'ten Pakistan'a ve Birleşik Arap Emirlikleri'ne silah ihracatı gerçekleşmiştir. Her iki ülkeye yapılan silah satışları 90 milyona dolara yakın olmuştur. Bu rakam, sadece bir mali gösterge olarak kullanılmaktadır ve gerçek anlaşmalar doğrultusunda daha fazla veya daha az olabilir. Defence Turk'ün, SIPRI 2023 Uluslararası Silah Transferi Eğilimleri raporundan aktarıldığı kaynağa, son yıllarda İsveç'in silah ihracatı azalmasına rağmen dünya sıralamasında 13. sıradadır (Mehmet, 2024).

İsveç'in silah ticaretini düşürmesine rağmen sıralama içindeki konumu ve son dönemde NATO'ya katılmak için gösterdiği resmi görüşmeler reelpolitika'nın çelişkisini bir kez daha yorumlatmaktadır. Özellikle yeni hükümet bunun “İsveç'in güvenliği için” (Government Office of Sweden, 2024) olduğunu söylese de bu yaklaşım ile İsveç'in feminist dış politika yaklaşımına ters düşen militarizasyondan vazgeçememeleri büyük bir çelişki yaramaktadır.

4.2. Almanya'nın feminist dış politikasının feminist teori üzerinden eleştirisi

2021 yılında Almanya'nın ilk kadın Dışişleri Bakanı Annalena Bearbock, dışişleri bakanlığı görevine geldiğinde “dünyada barış ve refah için çalışacağını ve feminist bir dış politika izleyeceğini” söylemişti

(Federal Foreign Office, 2023). Feminist dış politika pratikte yeni bir yaklaşım olmasıyla birlikte Almanya'da yeni bir soluk olmaktadır. İsveç örneğinde de görüldüğü üzere övgülerle birlikte birçok eleştiriyi de beraberinde getirmektedir. Feminist dış politika, ideolojik olarak tutarlı olsa da uluslararası ilişkilerde tam anlamıyla pragmatizm ve ideoloji çatışması yaşayabilmektedir. Ancak Bearbock'un mensubu olduğu sosyal demokratlar, Yeşiller ve liberallerden oluşan üçlü koalisyon hükümeti, Rusya'nın Ukrayna işgali sonrasında Almanya'nın geleneksel dış politikasında köklü değişikliklere imza atarken feminist dış politikaya "ne kadar sağdık kalabildikleri" tartışmaya açık hale gelmiştir (Balta, 2022). Ülke politikasını tamamen feminist dış politika üzerine kurmak ve inşa etmek eğer uluslararası sistem güç üzerine dönüyorsa kolay olmamaktadır. Ülke içinde feminist sisteme geçilebilir ama Rusya Ukrayna savaşı sebebi ile ülke olarak nükleer silah tehdidiyle baş başa kalabilmektedir (AA, 2023). Bu tartışmalar ve eylemler de feminist bir dış politikanın uygulamasını zorlaştırmaktadır (Balta, 2022). Bu durum teori ve uygulama arasında önemli farklar barındırırken politikanın nasıl uygulanacağı ve uygulamaların ne ölçüde etkili olacağı konusundaki belirsizlikler uygulamada tutarsızlık yaratmaktadır. Almanya'nın, askeri ittifaklara (NATO) bağlı kalarak, bir taraftan da feminist dış politikanın temel politikası olan barışçıl ve "demilitarize" bir yaklaşımı amaçlaması, bir diğer yandan askeri taahhütlerine devam etmeyi tercih etmesi feminist politikasına gölge düşürmektedir. Almanya'nın feminist ilkeleri savunurken aynı zamanda silah ihracatına devam etmesi, politikanın bütünlüğünü sorgulatmaktadır (Gönültaş, 2023).

Feminist dış politika, tanımında sıkça bahsedildiği üzere militarizmden ayrılarak temelinde insan haklarını gözettiği "yumuşak güç (soft power)" unsurunu barındırmayı amaçlayan bir politik yaklaşımdır. Ancak Almanya, dünyanın önde gelen silah ihracatçıları arasında yer almaktadır. Alman savunma sanayii, geniş bir yelpazede gelişmiş askeri teçhizat ve silah sistemleri üretmektedir. Yeni hükümetin özellikle feminist dış politikayı benimsediği belirtmesine rağmen silah ihracatında rekor kırması "reelpolitika" sorgulamasını yaptırmaktadır (Gönültaş, 2023).

Defence Turk'un SIPRI verilerinden aldığı aynı raporda Silah Transfer Eğilimde Almanya yüzde 14'lük azalma yaşasa da küresel pazarda 5. sırada yer almaktadır (Mehmet, 2024). Raporda dikkat çeken diğer unsur ise ihracat müşterilerinde İsrail'in de bulunmasıdır (Mehmet, 2024). Almanya 7 Ekim 2023 tarihinden bu yana İsrail'in Filistin işgali ile ilgili Filistin halkı ile acılarını paylaştığını belirtse de "İsrail'in güvenliği adına" Suudi Arabistan'a Eurofighter savaş uçaklarının verilmesine yeşil ışık yakması feminist dış politikasının nasıl bir eksen çizdiğini düşündürmektedir (Özdemir, 2024). Annelena Bearcok "dünyada barış ve refah için çalışacağını ve feminist bir dış politika izleneceği" konusunda gayet iddialı ve tutarlı olduğunu belirtmişti. Feminist dış politikanın temeli din, dil, ırk ve cinsiyet ayırt edilmeksizin bütün insanların aynı koşullarda barışçıl bir ortamda yaşamasını hedeflemektedir. Ancak İsrail ve Filistin olayları devam ederken Almanya'nın ateşkes çağrısına destek vermemesi (AA, 2023) "bazı insanların güvenliğinin diğer insanlara kıyasla daha mı önemli" sorusunu düşündürmekte ve bu durum feminist dış politikanın "*haklar*" prensibine tamamen zıt düşmektedir. İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin ilk iki maddesinde belirtildiği üzere: "Tüm insanlar özgür, değer ve hak bakımından eşit olarak doğarlar. Akıl ve vicdana sahiptirler. Birbirlerine karşı kardeşlik düşünceleriyle davranmalıdırlar. Herkes; ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasal ya da başka inançlarına bakılmaksızın eşit haklara sahiptir" (Amnesty, 2020). Almanya'nın feminist dış politika ile hedeflediği sistem ile pratikte uyumsuzluk yaşamasının en temel sebeplerinden biri uluslararası sistemde güç merkezli klasik realist yaklaşımın hakimiyeti olabilmektedir. Almanya, stratejik ve ekonomik çıkarlarını korurken feminist politikaların uygulanmasında tutarsızlıklar göstermektedir. Bu durum, feminist dış politikanın etkisini ve güvenilirliğini azaltmasına sebep olmaktadır. Bu durumda ortaya iki devletli çözümün mümkün olduğunu söyleyerek İsrail'i uluslararası hukuka saygıya davet ederken, Branderburg Kapısı'na İsrail bayrağı yansıtarak Holokost geçmişinin getirdiği yükü hafifletme çabası ile kendi ulusal çıkarını ön plana koyma durumu, diplomatik olarak ülkenin feminist politikasını rayına daha tam olarak oturtamamışken klasik realist bir yaklaşıma doğru geri dönüş yaşamasına sebebiyet vermektedir.

SIPRI'nin raporuna göre, Almanya'nın silah ihracatında ikinci sırada yer alan müşterisi Ukrayna'dır. 2021 yılından beri süre gelen Rusya-Ukrayna savaşı Avrupa'nın temel sorunu olmasıyla birlikte Almanya'nın da feminist dış politikasını uygulama konusunda gölgeye düşürmektedir. Alman Ordusu Ukrayna Durum Merkezi Başkanı Tümgeneral Cristian Freuding, yakın zamanda 100 adet Patriot füzesinin teslim edildiğini söylemiştir (Torlak, 2024). Feminist dış politikanın amacı barış ortamını sağlamaktır. Bunu da bahsedildiği üzere uluslararası sistemdeki militarist ve sert güç unsurlarından sıyrılarak sağlanabileceğini savunmaktadır. Almanya'nın Rusya-Ukrayna Savaşı'nda bu kadar müdahil olması ve askeri teçhizatla bu kadar destekçi olması Almanya'nın politikalarının ne kadar militarizmden ayrı olduğunu düşündürmektedir. Rusya'nın Avrupa ve ayrıca Almanya için var olan tehdidini göz önüne alırsak Almanya'nın dış politikasının kendi devlet çıkarlarını ön planda tutan klasik realizmden bir farkı bulunmamaktadır. Reelpolitika çerçevesinden baktığımızda ise Almanya'nın yakın zamanlarda maruz kaldığı bu krizler feminist dış politikasının rayına oturtturamamaktadır.

5. Sonuç

Kadınların erkek egemen sistemde varlığına yer verilmemesi, çalışma hayatında kapasite ve tecrübelerinin göz ardı edilmesi toplumun her disiplninde yaşandığı gibi uluslararası ilişkilerde de kadının aleyhine yaşanmıştır. Küresel düzeyde feminist akımın yükselişi, feminist kavramı uluslararası ilişkiler disiplinin içerisinde incelenip irdelenmeye yönlendirmiştir. 1980'lerden sonra kadın düşünürler ve akademisyenlerin çabalarıyla, toplumda kökleşmiş ve kalıplaşmış cinsiyetçi inançlar disiplinin içinde sorgulanmıştır ve birçok feminist düşünür, uluslararası ilişkilerde feminist yaklaşımın gelişimine öncülük etmiştir. Uluslararası İlişkiler' deki feminist teorileri ve dış siyaseti cinsiyet, güç, kimlik, şiddet ve adalet gibi kavramlarla anlamamız gerektiğini vurgular. Bu teoriler, cinsiyet rollerinin dış politikadaki etkisini ve kadınların politik süreçlere katılımını ele alırken, güç ilişkilerini ve kimlik oluşumunu cinsiyet perspektifiyle analiz eder. Ayrıca, şiddetin cinsiyet boyutunu ve adaletin cinsiyet eşitliği üzerindeki etkisini değerlendiren feminist disiplin, toplumsal çıkarın ve güvenliğin feminen bir bakış açısıyla değerlendirildiğinde daha refah dolu toplumlar çalışılacağını ön görmektedir. Uluslararası ilişkilerde çoğalan feminist teoriler ile literatürdeki kadın etkisinin artması, pratiğe dökülme bağlamında önemli olmaktadır.

Feminist dış politika, patriyarkal toplumlarda kadınların politikada erkeklerden daha az bilgi kapasitesine sahip olduğu düşüncesiyle politikada aktif rol alamadığına dair yaygın bir yaklaşım olduğunu ancak kadın hareketlerinin ve feministlerin mücadelesiyle bu algının değiştiğini göstermiştir. Feminist yaklaşımlar, feminist bir dış politikanın nasıl uygulanacağı konusunda politika önerileri sunarken, devletler de mevcut paradigmaları değiştirerek kadınları ve toplumsal cinsiyeti politika ve uygulamalarına dahil etmeye odaklanmışlardır. Bu çalışma, feminist dış politikayı benimseyen ve bu konuda öncü bir ülke olan İsveç, feminist dış politikaya uygulamasına geçiş yapmayı planlayan ve hızla çalışmalara başlayan Almanya üzerinden çalışılmıştır.

İsveç ve Almanya, feminist dış politikanın yanında engellerle (zihni, fiziki) mücadele etmektedir. Ataerkil ve cinsiyetçi düşünceler hem sahada hem de kuramda dış politika çalışmalarıyla ilgilenenleri baskılamaktadır. İsveç, her politikada (silahlanma, uluslararası yardımlar vb.) feminist yaklaşımı yansıtmalıdır ve feminist dış politikanın sisteme hakimiyet kurması kolay bir süreç değildir.

Feminist dış politikayı uygulayan devletler, kadınların parlamento ve diplomasideki temsiliyetine önem vermektedir. Ancak, özcü veya indirgemeci bir yaklaşımın benimsenmesi, ataerkil inançları güçlendirmekte ve kadınlara yönelik genel geçer rolleri yeniden oluşturmaktadır. Bu durum, küresel taleplerinin barışçıl olduğu düşüncesini indirgemeci bir yaklaşım olarak değerlendirir ve kadınları "low politics" olarak adlandırılan düşük politika alanlarına yönlendirirken güvenlik, istihbarat gibi alanlardan dışarıda tutarak küresel sosyal faaliyetlerin geliştirilmesine yönelik politikalara odaklanan çalışma alanlarının kadınlara bırakıldığını göstermektedir.

Feminist dış politika yeni gelişmekte olan bir yaklaşım olmasıyla birlikte uluslararası ilişkilerde bir realite oluşturması, yaşanan çelişkilerle birlikte ilerleyen dönemlerde feminist dış politikanın geleceği hakkında kaygı taşımaktadır. İsveç bu politikanın öncüsü olurken aslında olumlu ve olumsuz her yönüyle örnek olmaktadır. Teoride anti militarist bir politikadan bahsedilirken bununla birlikte özellikle Almanya'nın yapmaya devam ettiği silah ticaretleri veya askeri ittifaklara dahil olma ya da bağlı kalma durumları savaşı körükleyerek yine sivilin haklarını gaspına sebebiyet vermektedir. Bu durum siyasette kadınların karar verme aşamasında önemli noktada bulunmalarına rağmen "ne kadar feminist" yaklaşım sergileyebildiğini sorgulamakta ve uluslararası sistemin güç merkezli realist yaklaşımın ekseninden ayrılamamasına sebep olmaktadır. İsveç'in yeni hükümetiyle birlikte feminist dış politikayı terk edeceğini belirtmesi, Almanya'nın feminist dış politika ile çelişen yaklaşımları feminist dış politikanın geleceğini ve sürdürülebilirliğini sorgulamaktadır. Almanya'nın feminist dış politikanın geleceği için İsveç'in yaptığı çelişkiyi tekrar etmemeli silah ticareti ve militarist politikaları tekrar ederek ataerkil düzeni yeniden üretmemelidir. Bunun Feminist dış politikanın temeli "3R" ilkesini bütünüyle benimsenmelidir.

Kaynakça

- Akal, D. (2022, Eylül). Almanya'nın 'feminist dış politika' açılımı tartışılıyor. *BBC News Türkçe*. <https://l24.im/oSIh1>
- Amnesty. (2020). Haklarımız: İnsan Hakları Evrensel Beyanname. *Uluslararası Af Örgütü*. <https://l24.im/95TVUO>
- Balcı, A. (2014). Realizm. A. Balcı& Ş. Kardaş (Ed.). *Uluslararası ilişkilere giriş* (ss. 119-146). Küre Yayınları.
- Balcı, C. (2022). *Feminist dış politikanın geleceği üzerine tartışma: İsveç örneği*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi].
- Balta, E. (2022). *Feminist dış politika uygulayan ülkeler* [Sesli Podcast]. *Heinrich Böll Stiftung*. <https://tr.boell.org/tr/neden-feminist-dis-politika>
- Birdal, S. (2014). Feminizm. A. Balcı& Ş. Kardaş (Ed.). *Uluslararası ilişkilere giriş* (ss. 253-268). Küre Yayınları.
- Biter, İ. T. (2017). Uluslararası ilişkilerde feminist dış politika söylemi ve İsveç Örneği. *Alternatif politika*, 9(3), 495-524.
- Clement, R., & Thompson, L. (2019). Is the future of Foreign policy feminist?. *Journal of Diplomacy and International Relations*, 2(2), 76-94.
- Çelik, B. S. (2024). Feminist dış politikada dijital kamu diplomasisi kullanımı: İsveç ve Kanada karşılaştırması. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü]
- Demirtaş, B. (2014). İnşacılık. A. Balcı& Ş. Kardaş (Ed.). *Uluslararası ilişkilere giriş* (ss.168- 185). Küre Yayınları.
- Eken, M. E. (2014). Feminizm, maskülenite ve uluslararası ilişkiler teorisi: Uluslararası siyasetin toplumsal cinsiyeti. R. Gözen (Ed.), *Uluslararası ilişkiler teorileri* (ss. 443-489). İletişim Yayınları.
- Enloe, C. (2014). Manevralar: Kadın yaşamının militarize edilmesine yönelik uluslararası politikalar. İletişim Yayınları.
- Federal Foreign Office. (2023). *Guidelines for feminist Foreign policy: A Foreign policy for all* [Bildiri Sunumu]. Presentation of the guidelines for feminist Foreign policy at the Federal Foreign Office, Berlin.
- Federal Foreign Office. (2023). *Implementation of feminist Foreign policy: Turning commitments into actions* [Speech by Foreign Minister Bearbock at a side event of the 78th UN General Assembly]
- Federal Foreign Office. (2023, Mart). *Shaping feminist foreign policy*. Federal Foreign Office. <https://l24.im/EuvO9>
- Government Office of Sweden. (2015, Şubat). Statement of Foreign policy 2015. <https://www.government.se/speeches/2015/02/statement-of-foreign-policy-2015/>
- Government Office of Sweden. (2024, Nisan). *Historical relationsa between Sweden and Nato*. <https://www.government.se/government-policy/sweden-in-nato/history-of-sweden-and-nato/>
- Government Office of Sweden. (2018). *Sweden's feminist Foreign policy*. <https://l24.im/IDHfz>
- Government Office of Sweden. (2015, Nisan). *Sweden won gender equality award*. <https://www.government.se/articles/2015/02/sweden-won-gender-equality-award/>

- Gönültaş, B. (2023, Aralık). Almanya, 2023'te silah ihracatında rekor kırdı. *Anadolu Ajansı*. <https://l24.im/7IK2>
- Grobe, A. M. (2021, Ocak). In Sweden, hawkish defense and feminist diplomacy make odd bedfellows. *The Christians Science Monitor*. <https://www.csmonitor.com/world/europe/2021/0104/in-sweden-hawkish-defense-and-feminist-diplomacy-make-odd-bedfellows>
- International Peace Enstitue, (2018, Eylül). Margrot Wallström: "Without women, how can we achieve sustainable peace?". *International Peace Enstitue*. <https://www.ipinst.org/2018/09/women-and-international-peace-way-forward>
- Karadağ, C. (2023, Kasım). Almanya dışişleri bakanı Bearbock, Gazze için ateşkes çağrılarına destek vermedi. *Anadolu Ajansı*. <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/almanya-disisleri-bakani-baerbock-gazze-icin-ateskes-cagrilarina-destek-vermedi/3052414>
- Kardaş, T. (2014). Postyapısalcılık ve uluslararası ilişkiler. R. Gözen (Ed.). *Uluslararası İlişkiler Teorileri* (ss. 379- 402). İletişim Yayınları.
- Küçük, M. (2014). Uluslararası ilişkilerde sosyal inşacılık. R. Gözen (Ed.). *Uluslararası İlişkiler Teorileri* (ss. 325-376). İletişim Yayınları.
- Linde, A. (2021, Şubat). In the parliamentary debate on foreign affair. *Statemant of Government Policy*. <https://www.government.se/speeches/2021/02/statement-of-foreign-policy/>
- Mehmet, F. (2025, Mart). SIPRI 2023 uluslararası silah transferi eğilimleri raporu yayınlandı!. *Defence Turk*. <https://www.defenceturk.net/sipri-2023-uluslararasi-silah-transferi-egilimleri-raporu-yayinlandi>
- Okur, M. A. (2015). "Gramsci, Cox ve Hegemonya: Yerelden Küresele, iktidarın sosyolojisi üzerine". *Uluslararası İlişkiler Dergisi*, 12(46), 131-151.
- Ongur, H. Ö. (2014). Post-yapısalcılık. A. Balcı& Ş. Kardaş (Ed.), *Uluslararası İlişkilere Giriş* (ss. 239-251). Küre yayınları.
- Ongur, H. Ö. & Okur, M. A. (2014). Uluslararası ilişkilerde eleştirel teori. R. Gözen (Ed.). *Uluslararası İlişkiler teorileri* (ss. 291- 323). İletişim Yayınları.
- Özdemir, Y. (2023, Ocak). Feminist dış politikadan silah tekelleri lobiciğine. *Evrensel*. <https://www.evrensel.net/yazi/94168/feminist-dis-politikadan-silah-tekelleri-lobiciligine>
- Shedecides. (2022, Nisan). *Sweden: When Shedecides everybody benefits*. <https://www.shedecides.com/sweden-when-shedecides-everybody-benefits/>
- Sweden Sverige. (2020). *Equal power and infuluence for women and men- that's what Sweden is aiming for*. Sweden Sverige. <https://sweden.se/life/equality/gender-equality>
- Thomas, M. (2022, Ekim). İsveç "feminist dış politikayı terk etti". *BBC News Türkçe*. <https://l24.im/BuRtG>
- Tickner, J. A. (1999). Searching fort he princess? Feminist perpectives in international relations. *Harvard International Rewiew*, 21(4), 44-48.
- Torlak, H. (2024, Temmuz). Almaya'dan Ukrayna'ya Patriot füzesi tedariki. *Defence Turk*. <https://l24.im/zLMY>
- Tür, Ö., & Koyuncu, Ç. A. (2010). Feminist uluslararası ilişkiler yaklaşımı: Temelleri gelişimi, katkı ve sorunları. *Uluslararası ilişkiler Dergisi*, 7(26), 3-23.
- United Nations. (2022, Ekim). Drive for democracy. <https://l24.im/Q0F7wr>

Universitetskanslersämbetet. (2008). *Women and men higher education. The Swedish Higher Education Authority*. <https://124.im/4LoI9TH>

Varhan, E. (2021). Uluslararası ilişkilerde feminist teori İsveç, İzlanda ve Kanada karşılaştırmalı feminist dış politika analizi [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi]

Wendt, A. (1992). Anarchy is what states make of it: The social construction of power politics. *International Organization*, 46(2). 391-425.

Yalvaç, F. (2014). Eleştirel teori. A. Balcı& Ş. Kardaş (Ed.), *Uluslararası İlişkilere Giriş* (ss. 223-251). Küre Yayınları.

Makale Bilgi Formu

Yazarın Katkıları: Makale tek yazarlıdır. Yazar makalenin son halini okuyup onaylamıştır.

Çıkar Çatışması Bildirimi: Yazar tarafından potansiyel çıkar çatışması bildirilmemiştir.

Telif Beyanı: Yazarlar dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmalarını CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır.

Destek/Destekleyen Kuruluşlar: Bu araştırma için herhangi bir kamu kuruluşundan, özel veya kâr amacı gütmeyen sektörlerden hibe alınmamıştır.

Etik Onay ve Katılımcı Rızası: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunmaktadır.